

امت اسلامی و جهانی شدن

دکتر سیدمصطفی محقق داماد

رئیس مطالعات اسلامی فرهنگستان علوم ایران

چکیده: جهانی شدن معانی عدیده‌ای در عرصه‌های مختلف اقتصاد، سیاست و دین دارد، و تعریف‌های گوناگونی از سوی صاحب‌نظران در مورد آن ارائه شده است. به نظر من به طور اختصار می‌توان گفت جهانی شدن آن است که یک شیوه زندگی خاصی چنان تعمیم یابد که همه مردم روی زمین را در برگیرد و پوشش دهد. روندی است که موجب ایجاد تعامل، وابستگی و روابط متقابل بین حقایق، دیدگاهها، مفاهیم، و انسان‌ها می‌گردد، روشی است که وابستگی متقابل ایجاد می‌کند، نه تنها وابستگی متقابل فکری بلکه وابستگی سیاسی، اقتصادی و سازمانی نیز در جهان امروز پدید می‌آورد. جهانی شدن برای بعضی مایه امید و برای بعضی موجب نگرانی است. جوامعی مانند امریکا که به لحاظ قدرت سیاسی و تکنولوژی، خود را برتر و ابرقدرت می‌بینند، به امید آن که فرهنگ خود را بر تمامی جهان پوشش دهند، به پدیده جهانی شدن چشم دوخته‌اند و بالعکس جوامع ضعیف از مغلوب شدن زیر چکمه هجوم آوران فرهنگی نگران و هراسناکند.

امت اسلامی باید سعی کند که در این مواجهه غالب باشد نه مغلوب، و برای امت اسلامی با حقانیت مبتنی بر وحی الهی و کتاب خدا و سنت رسول (ص) و با اتکاء بر تمدن اصیل و نیروی انسانی عظیم دارا بودن چنین توانی امری مسلم است.

در این مقاله ما نخست به جنبه‌های اساسی جهانی شدن می‌پردازیم و سپس تأثیرات جهانی شدن بر فرهنگ‌ها را مورد بحث قرار می‌دهیم و در بخش نهائی نقش دین و به خصوص اسلام و وظیفه امت اسلامی در روبروئی با پدیده جهانی شدن را بیان خواهیم کرد. نتیجه‌گیری در این مقاله آن است که جهانی شدن یک طرح نیست که ما بتوانیم به نحو آری یا نه با آن موافقت و یا مخالفت کنیم، یک جریان است که امت اسلامی با آن مواجه است و باید سعی کند که با موضع‌گیری خردمندانه در این مواجهه پیروز درآید.